

LA BOGERIA DE LA GUERRA

DR. STRANGELOVE (*¿Teléfono rojo? Volamos hacia Moscú*)

Ramon Breu

VALORACIÓ CRÍTICA

A manera de farsa crítico-denunciatòria, Kubrick va a portar a terme amb “Dr. Strangelove” una de les seves realitzacions més genials, amb el suport d’un gran actor : Peter Sellers, que representa tres papers.

La pel·lícula és una sàtira còmica-macabra sobre el perill nuclear i l’actitud bel·licista dels dos blocs enfrontats en aquells moments.

El film evidencia una de les constants de l’obra de Stanley Kubrick: el seu pessimisme sobre la condició humana i la seva poca confiança en les institucions socials i polítiques. El director va concebre el film com una paràbola ètica amb un to inequívocament pacifista.

El fet que existeixin armes que puguin destruir el planeta li sembla una monstruositat a Kubrick, però el fet que la utilització d’aquestes armes estigui en mans d’inútils, desequilibrats o irresponsables, o el fet que pugui produir-se un accident són aspectes que exasperen el director de “Dr. Strangelove”. La pel·lícula sembla feta per un extraterrestre que no comprèn res d’allò que està passant a la Terra.

Un dels aspectes més aconseguits és el personatge que dona títol a la pel·lícula. Antic nazi (amb aquest personatge Kubrick al·ludia als exnazis que van col·laborar a la postguerra europea amb diferents institucions nord-americanes), amb el braç artificial i a qui li surt sovint la salutació nazi. És un home fascinat per la violència i l'ànima destructiva, equipara president i führer, i s'excita tant pensant en la destrucció de la Terra, que les explosions nuclears el fan tornar a caminar miraculosament. El crit final de "Mein führer, puc caminar", és la culminació d'un personatge aterrador, a qui només la destrucció li confereix força vital.

FITXA TÈCNICA

Títol original: *Dr. Strangelove: or How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb*. ("Com vaig aprendre a no preocupar-me i a voler la bomba")

Producció: Hawks Films per a Columbia Pictures (USA 1963-1964)

Director: Stanley Kubrick

Argument: segons la novel·la *Red Alert* de Peter George.

Guió: Stanley Kubrick, Peter George i Terry Sothern.

Fotografia: Gilbert Taylor i Kelwin Pike

Efectes especials: Wally Veevers i Vic Margutti

Música: Laurie Johnson

Decorats: Peter Murton

Muntatge: Anthony Harvey

So: John Cox, Richard Bird i Leslie Hodson

Durada: 94 minuts

Blanc i negre

FITXA ARTÍSTICA

Peter Sellers (Dr. Strangelove / Lionel Mandrake / President Muffley); Sterling Hayden (General Jack D. Ripper); George C. Scott (General "Buck" Turgidson); Keenan Wynn (Coronel "Bat" Guano); Slim Pickens (Mayor T.J. "King" Kong); Peter Bull (Ambaixador Sadesky); James Earl Jones (Tinent Lothar Zogg); Shane Rimmer (Capità G.A. "Ace" Owens); Robert O'Neill (Almirall Randolph).

SINOPSI ARGUMENTAL

A la base aèria de Burpelson, el general nord-americà Jack D. Ripper té la teoria que la fluorització de l'aigua és un complot comunista que pretén debilitar i enverinar els Estats Units. Per acabar amb aquest complot, el general psicòpata decideix tirar endavant el denominat "pla R", enviant una esquadra d'avions nuclears per bombardejar l'URSS, davant la consternació del capità Mandrake. El pla, previst només per a casos d'emergència, talla la possibilitat de comunicació entre els avions i l'exterior, a menys que vagi precedida d'un codi de tres lletres. Per altra banda, els soviètics tenen un dispositiu que es dispara automàticament si una bomba explota a l'interior del país. Per tant, si no s'aconsegueix frenar o abatre els avions, la catàstrofe nuclear serà inevitable.

Al gabinet de guerra del Pentàgon es reuneix el president Muffley amb els alts comandaments militars, entre els que es troba el fanàtic general Turgidson, el científic Dr. Strangelove - antic nazi – i l'ambaixador rus Sadesky, per intentar solucionar el gravíssim problema. El president dels USA es comunicarà amb el *premier* soviètic a través del “telèfon roig”, per evitar l’holocaust atòmic...

ACTIVITATS

- 1.- Els personatges de la pel·lícula, sovint parlen a través del *telèfon roig*. Què era el *telèfon roig*? Per què servia?
- 2.- El general Jack D. Ripper, el militar boig que dona l'ordre del bombardeig nuclear, diu que la “la guerra és massa important per deixar-la en mans dels polítics” i parla constantment de “la subversió comunista, de la conspiració comunista”. Què et sembla aquest personatge? No trobes contradictori el seu discurs militarista i patriòtic i la seva forma de morir?
- 3.- Quina imatge dona la pel·lícula dels líders mundials? En quines seqüències ho podem veure?
- 4.- Què és “la màquina de l’apocalipsi” ideada pels soviètics? Què vol dir “apocalipsi”?
- 5.- A les darreries del film, el Dr. Strangelove, davant la catàstrofe nuclear, proposa un pla per crear una nova societat. En què consisteix aquest pla? Amb quina ideologia té clares connexions?
- 6.- Avui en dia, la guerra freda ja no existeix. Però, ha desaparegut, també, el perill nuclear? Han desaparegut el tipus de dirigents com els de la pel·lícula?

EL CONTEXT DE L'ÈPOCA

Al cap de poc d'acabar la Segona Guerra Mundial, el món es va dividir en dos grans blocs liderats per EUA i per l'URSS. Després de la victòria sobre les potències de l'Eix, es va veure que hi havia una clara diferència entre el sistema polític, econòmic i social que volien per organitzar la pau al món els EUA i els seus aliats, i el sistema que pretenia portar a terme l'URSS i els seus aliats. Mentre que els EUA eren defensors del sistema capitalista, la Unió Soviètica volia imposar el sistema socialista.

Així es va entrar en una situació anomenada de guerra freda. el concepte guerra freda designa l'estat de desconfiança, de rivalitat, de tensió i d'amenaques entre les dues superpotències, EUA i URSS, que va començar poc després de l'acabament de la Segona Guerra Mundial, però sense arribar mai a un enfrontament directe.

A Berlín, l'any 1961, la Unió Soviètica va construir un mur que separava les dues zones de la ciutat per evitar la fugida d'alemanys de la part oriental a la part occidental. Les dues grans potències van reprendre les proves nuclears i van paraitzar unes converses de desarmament iniciades poc abans.

Un altre greu conflicte de la guerra freda fou el tema de Cuba. L'any 1959, en aquesta illa del Carib va triomfar una revolució encapçalada per Fidel Castro i el Che Guevara. El nou govern revolucionari va iniciar relacions amb l'URSS. L'any 1962, avions nord-americans van descobrir a l'illa rampes de llançament de míssils que amenaçaven la costa oriental dels Estats Units. El govern nord-americà va decretar el bloqueig militar de Cuba i va deixar clar que no deixaria passar cap vaixell en el precís moment que s'acostava a l'illa un conjunt de vaixells de guerra soviètics. Tot i que la tensió va ser molt alta, les negociacions entre les dues potències van allunyar el fantasma de la guerra.

La bomba d'hidrogen

El 1961, l'URSS assaja una bomba H de 75 megatons. Es pot fer el càlcul dels efectes destructius en forma de quatre cercles: en el primer, fins a catorze quilòmetres, aniquila i volatilitza tot allò que existeix; en el segon, fins a 42 quilòmetres, tot queda cremat; en el tercer, fins a 90 quilòmetres, el calor i la radioactivitat causen danys mortals als éssers vius; en el quart, a partir dels 90 quilòmetres i fins els 130 quilòmetres, les possibilitats de sobreviure són d'un 50 %, en funció de l'exposició a la radioactivitat.

L'empat atòmic

1945. EUA. Bomba atòmica.
1949. URSS. Bomba atòmica.
1952. EUA. Bomba d'hidrogen.
1953. URSS. Bomba d'hidrogen.
1960. França. Bomba atòmica.
1964. Xina. Bomba atòmica.

Armament de destrucció massiva de les potències nuclears durant la guerra freda:

- **Avions de bombardeig**, carregats amb bombes nuclears i amb una autonomia de vol 16.000 quilòmetres.
- **Míssils ICBM (Intercontinental Ballistic Missile)**, emmagatzemats en sitges subterrànies, capaços d'aconseguir un blanc a 13.000 quilòmetres i amb una capacitat destructora de 25 megatones (1250 vegades la bomba d'Hiroshima).
- **Submarins nuclears**, capaços d'aconseguir un blanc a 9000 quilòmetres i amb una potència destructiva d'entre 5 i 10 megatones.
- **Míssils d'ogives múltiples**, portadors de 3,5 o 10 caps nuclears independents amb un objectiu concret per a cadascun d'ells, amb un radi de 4.500 quilòmetres i una potència de 2 a 4 megatones per cada míssil.
- **Iniciativa de defensa estratègica (guerra de les galàxies)**, desenvolupada pels EUA, amb satèl·lits de vigilància i radars espacials que podien detectar qualsevol llançament d'un míssil de l'URSS i destruir-lo a l'atmosfera per un sistema de raig làser i canons electromagnètics.
- **Bomba de neutrons**, desenvolupada pels EUA. La bomba aniquila la vida animal però no destrueix ni edificis ni collites.

ACTIVITATS

1.- Llegeix l'annex "Dues visions sobre la bipolarització" i contesta les següents preguntes:

a) Quin és el deure dels EUA, segons Truman? De quins dos tipus de vida oposats parla el president nord-americà? A qui cal ajudar? Com ha d'ésser aquesta ajuda?

b) Comenta el significat de la frase de Truman: "Cal buscar la llavor dels règims totalitaris a la misèria i a la indigència".

c) Després de llegir el text d'Andrei Jdànov, ideòleg de Stalin, respon:

- Quin són els dos camps en què s'han agrupat les potències mundials?
- Quins països s'alineen a cada bloc?
- Qui lidera el bloc imperialista?
- Quin país és el capdavanter del bloc antiimperialista?
- Quines característiques presenta el bloc imperialista? I l'antiimperialista? Qui vol la guerra? Amb quina finalitat?

2.- Comenta el significat d'aquesta frase d'Einstein: "No sé com serà la Tercera Guerra Mundial, però sí que sé com serà la quarta: amb pals i pedres."

LA PEL·LÍCULA, AVUI

“Ja saben que jo tenia un problema d'alcoholisme. Ara hauria de ser en un bar de Texas, no al Despatx Oval. Només hi ha un motiu pel qual sóc al Despatx Oval i no en un bar: vaig trobar la fe. Vaig trobar Déu. Sóc aquí gràcies al poder de l'oració.” (Citat per Norman Mayler a *¿Por qué estamos en guerra?*, Barcelona, Anagrama, 2003).

Certament, el president George W. Bush s'ha referit en reiterades ocasions a la seva condició de cristià renovat o renascut (Born again christian). Es denomina així els cristians que han experimentat una segona conversió a la fe després d'una experiència religiosa personal a l'edat adulta. Com recorda sovint George W. Bush, aquest és el seu cas. El 1985, després de conèixer greus problemes financers i amb l'alcohol i el tabac, va tenir, gràcies a un predicador mediàtic, una experiència mística i s'aproximà a l'Església metodista unitària, de la qual era membre la seva dona. Després de l'11-M, sovint, els seus discursos han estat trufats de referències religioses, i les reunions de govern comencen sempre amb una oració (...).

El que diferencia Bush dels seus predecessors és la seva condició de cristià renascut, la convicció d'estar destinat a una missió universal i l'estreta relació que estableix entre política i religió. Com apunta Pierre Lagayette, “els nous croats tenen una missió planetària per complir, que és defensar a tot preu la llibertat.” A més de la petició de la gràcia divina, totes les intervencions de George Bush després de l'atemptat de Nova York fan referència al caràcter sagrat d'aquesta missió. Amèrica és la “llum del món”.

Antoni Segura. *Senyors i vassalls del segle XXI*
Barcelona, Ed. La Campana, 2004

- 1.- Després de llegir el text del professor Segura, pensa si la manera d'actuar de George Bush et recorda a algun personatge de la pel·lícula “Dr. Strangelove”.
- 2.- Tracta de recordar algunes seqüències del film i davant el darrer text, tracta de respondre: ¿Què deu passar per què determinades persones tinguin les actituds que tenen i, al mateix temps, disposin d'un immens poder i d'una enorme responsabilitat?; ¿quina classe de persones haurien de tenir responsabilitats de poder a nivell mundial?; ¿com es podrien escollir?.
- 3.- Els fets explicats al film, et recorden algun succés de política internacional dels darrers temps?

ANNEX

Dues visions sobre la bipolarització

La doctrina Truman

Crec que els Estats Units tenen el deure d'ajudar els pobles lliures que es resisteixen a ser esclavitzats per minories armades o per pressions exteriors.

Crec que hem d'ajudar els pobles lliures a forjar el seu propi destí. Cal buscar la llavor dels règims totalitaris a la misèria i a la indignació (...)

Cada nació ha d'escollir entre dos tipus de vida oposats. L'un reposa sobre la voluntat de la majoria i es caracteritza per les institucions lliures, per un govern representatiu, per eleccions lliures, per la garantia del manteniment de les llibertats individuals i per l'absència de qualsevol opressió política (...)

L'altre reposa sobre la voluntat d'una minoria imposada per la força a la majoria. Es basa en el terror i en l'opressió, té una premsa i una ràdio controlades, unes eleccions trucades i les llibertats personals han estat suprimides.

Els pobles lliures de tot el món esperen que nosaltres els ajudem a defensar les seves llibertats. Crec que el nostre ajut ha de basar-se essencialment en un suport econòmic i financer, indispensable per a l'estabilitat econòmica i per una vida política coherent...

Fragment del discurs del president Truman a la Cambra de Representants dels Estats Units. Març de 1947

La doctrina Jdànov

Les potències que actuen en el teatre mundial s'han agrupat en dos camps distints: el camp imperialista i antidemocràtic, d'una banda; l'antiimperialista i democràtic, d'altra.

Els EUA són la força dirigent en el camp imperialista; aliats amb ells hi havia França i Anglaterra..., estats amb colònies com Bèlgica i Holanda..., països amb règims antidemocràtics i reaccionaris com Turquia i Grècia, països que depenen políticament i econòmicament dels EUA, com els de l'Orient Mitjà, Amèrica del Sud i Xina. La finalitat principal del camp imperialista és l'enfortiment de l'imperialisme, la preparació d'una nova guerra imperialista, la lluita contra el socialisme i la democràcia; el suport a tots els règims i moviments antidemocràtics i profeixistes.

L'altre camp està integrat per les forces antiimperialistes i democràtiques. La seva força rau en l'URSS i les noves democràcies.

El camp antiimperialista es basa en el moviment obrer i en els moviments democràtics de tots els països, en els partits comunistes germans, en els lluitadors dels moviments d'alliberament dels països colonials dependents. L'objectiu d'aquest camp és la lluita contra el perill d'una nova guerra imperialista i contra l'expansió imperialista...

Fragment d'un discurs d'Andrei Jdànov. 1947

